२०२१–२२

शास्त्रीपरीक्षा

खण्डः- द्वितीयः, अधिसत्रं- द्वितीयम्

विषयः-संस्कृतम् (‘ख’ वर्गः), पत्रं- सप्तमम्

समयः ३½ होराः **सम्पूर्णाङ्काः- ७०**

निर्देशः – एकस्यां पंक्तौ दश शब्दाः प्रतिपृष्ठं च अष्टौ पंक्तयो लेख्याः ।

१. केचन अष्टौ प्रश्नाः समाधेयाः। 'क' वर्गतः चत्वारः 'ख' वर्गतः चत्वारः अपेक्ष्यन्ते । **१x८=८**

“क-वर्गः”

क. शिवराजविजयः कस्य रचना?

ख. श्यामवटोः अवस्था का?

ग. कुटीरस्य दक्षिणतः कः?

घ. दिल्लीश्वरः कः?

ङ. महाकन्दरः कुत्र आसीत्?

च. शिवराजविजये प्रकरणनाम किम्?

“ख-वर्गः”

क. साहित्यदर्पणे कति परिच्छेदाः?

ख. साहित्यदर्पणस्य कर्ता कः?

ग. आचार्यविश्वनाथमते रसाः कति?

घ. विभावः कतिधा?

ङ. वीभत्सस्य स्थायीभाव कः?

२. 'च' वर्गतः द्वौ छ वर्गतश्च एकः इत्येवं त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः- ३x५=१५

"च-वर्गः"

क. योगिराजस्य परिचयो देयः।

ख. श्यामवटोः परिचयो निरूपणीयः।

ग. प्राप्तायाः कन्यायाः परिचयो वर्णनीयः।

"छ-वर्गः"

क. व्यभिचारिभावस्य परिचयो विलिख्यताम्।

ख. उद्दीपनविभावस्य स्वरूपम्।

३. केचन चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः - ४x५=२०

क. संक्षेपेण शिवराजस्य चरित्रं प्रतिपाद्यताम्।

ख. पर्वतखण्डस्य परिचयो देयः।

ग. प्रकृतिचित्रणं विलिख्यताम्।

घ. नायकस्य लक्षणं प्रतिपाद्यताम्।

ङ. गौरवटोः परिचयो देयः।

४. साहित्यदर्पणस्य महत्त्वं प्रतिपाद्यताम्। ७

अथवा

विभावेनानुभावेन व्यक्तः संचारिणा तथा।

रसतामेति रत्यादिः स्थायीभावः सचेतसाम्॥

कारिकैषा व्याख्येया॥

५. कश्चिदेकः गद्यखण्डः ससन्दर्भः व्याख्येयः- **१०**

क. कदलीदलकुञ्जायितस्य एतत्कुटीरस्य समन्तात् पुष्पवाटिका पूर्वतः परम-पवित्र पानीयं परस्सहस्त्र-पुण्डरीक-पटल-परिलसितं पतत्रिकुल-कूजित-पूजितं पयः पूरितं सर आसीत्। दक्षिणतश्चैको निर्झर-झर्झर ध्वनि-ध्वनित-दिगन्तरः फल पटलाऽऽस्वाद चपलित-चञ्चुपतङ्गकुलाऽऽक्रमणाधिकविनतशाख-शाखि-समूह-व्याप्तः सुन्दरकन्दरः पर्वतखण्ड आसीत्।

ख. सत्यं न लक्षितो मया समय-वेगः यौधिष्ठिरे समये कलितसमाधितरहं वैक्रमसमये समाधिमाकलय्य अस्मिन् दुराचारमये समयेऽहमुत्थितोऽस्मि अहं पुनर्गत्वा समाधिमेव कलयिष्यामि किन्तु तावत् सङक्षिप्य कथ्यतां का दशा भारत वर्षस्येति।

६. द्वे कारिके व्याख्यायेताम् - **५x२=१०**

क. करुणादावपि रसे जायते यत्परं सुखम्।

सचेतसामनुभवः प्रमाणं तत्र केवलम्॥

ख. हेतुत्वं शोकहर्षादेर्गतेभ्यो लोकसंश्रयात्।

शोकहर्षादयो लोके जायन्तां नाम लौकिकाः।।

ग. कारण-कार्यसञ्चारिरूपा अपि हि लोकतः।

रसोद्बोधे विभावाद्याः कारणान्येव ते मताः।।

****